

Očiščenje.

Spisal Ivan Pucelj.

Gosta, umazana megla, prenasičena s premogovim dimom in vsakovrstnim drugim neprijetnim vonjem, težka kakor mora, je ležala ob poldevetih zjutraj po mestnih ulicah, ko je stopal notarski kandidat Štefan Ribič proti pisarni. Prišedši v Dolgo ulico pa se je hipoma okrenil v drugo smer, motril s plašnimi pogledi vsakega pasanta, ki mu je prihajal nasproti, potegnil ovratnik preko ušes ter je podvzival korake. Na voglu sosednje ulice pa je obstal pred lično dvonadstropno hišo ter se pazno oziral po oknih stanovanja svojega prijatelja dr. Ivana Podboja, odvetniškega koncipijenta, v katerem so bile zavese že do polovice oken privzdignjene.

Lahno vznemirjen je takoj nato stopil v vežo ter odhitel po položnih kamenitih stopnicah v prvo nadstropje. V trenutku pa, ko je hotel pri vratih na hodnik pozvoniti, se je pojavila doktorjeva kuharica, ki je hitela s košarico na roki po razne kuhinjske potrebščine na trg.

Predno ga je utegnila pozdraviti, jo je že vprašal, če je gospod doktor še doma.

„Ne več, odpeljali so se že s prvim vlakom na Gorenjsko!“

To je Ribič sicer že prav dobro vedel, vendar ga je odgovor prav razveselil. Stopil je skozi odprta vrata na hodnik, kuharica pa je odhitela po stopnicah navzdol in izgínila v meglo.

Gospod Ribič je še malo postal tik vrat na hodniku, da bi se prepričal, je li služkinja že res odšla ali pa se morda še povrne po kaj; ko pa se je uveril, da je od vseh strani popolnoma na varnem, se je čudno zlobno nasmejal, tako da je bil njegov lepí, resní moški obraz za hip ves popačen, malone ostuden, ter je zaklenil od notranje strani vrata, skozi katera je bil vstopil.

In s tihimi, opreznimi koraki je nato smuknil kakor tat mimo kuhinje in sprejemne sobe ter močno vznemirjen potrkal na vrata spalnice svojega prijatelja dr. Ivana Podboja. In ne da bi čakal odziva, je pritisnil kljuko in v istem hipu je že tudi stal sredi sobe.

„Servus, dušica, kako se kaj počutiš“ — —

Gospa dr. Podbojeva je stala tik otročje posteljce, v kateri je spalo dve leti staro dete, in se je vsa zdrznila po životu kakor tretlika, ko je vstopil Štefan Ribič. Objokane in kalne oči je imela vrpte v speče dete in se niti ni ozrla na došleca, ki se ga je bila tako silno prestrašila.

„Ti si jokala, ljubica? Zakaj si jokala, zakaj, povej mi no!“

Ribič je izpregovoril to z mehkim, sočutnim glasom in jo prijel za roko, ki jo je izkušal poljubiti, a ona se mu je z vso odločnostjo iztrgala in se obrnila k oknu. To ga je frapiralo. Doslej je bil vaju pri njej vse drugačnega vedenja. Bila mu je vdana in vsak hip pripravljena, ustreči vsaki njegovi želji, tudi če bi uničila s tem samo sebe. Bila mu je celo preveč pokorna in poslušna in prav zato je začel podcenjevati njeno ljubezen, ki jo je smatral naposled za nekaj, česar ne more nikdar izgubiti. Pred letom dni je bila vanj tako slepo zaljubljena, da je pozabila na vse. To pa je bil on uporabil. Začel je nemoralno razmerje z ženo svojega najboljšega prijatelja, kateremu je bil i on sam najboljši prijatelj. Bil je tudi sam oženjen in rodbinski oče. In v tistih časih je postal, zaverovan v lepe oči soproge svojega prijatelja, iz poštenega, obče spoštovanega moža navaden lopov, goljuf, ki je sleparil prijatelja, svojo ženo, samega sebe in ves svet. Takoj spočetka ga je bilo strah tistega groznega padca in takrat je imel v sebi še dovolj moči, da bi bil krenil nazaj s poti, ki ga je drevila v prepad, ali vselej je to preprečila ona, ki ga je v svoji silni ljubezni vlekla globoče in globoče. In takrat si je ustvaril o njej čudno sodbo, sodbo, ki mu je pristno, vročo ljubezen izpremenila v strast, katere se ne more iznebiti, ker mu nedostaje za to potrebne moči in volje. Tako pa se je naposled uživel v to in z mirnim, na videz poštenim obrazom je slepil svojega prijatelja, svojo ženo in samega sebe. In privadil se je temu tako, da ga je bilo končno že strah, če je le pomislil, da bo moralo biti enkrat tega konec.

„Irma, kaj pa naj to pomenja?“

Ona je molčala in se ga ni upala pogledati v oči, katerih pogledu se je pokoravala vselej. Stala sta tako nekaj trenutkov drug tik drugega in Ribič je iskal načina, po katerem bi bilo najbolje nastopiti. Napravil se je hladnega in brezbriznega.

„Hm, tako, tako . . . moja ljubica je danes slabe volje. Oprosti! Če bi bil vedel, da sem ti neljub, bi gotovo ne bil prišel. Sicer pa lahko takoj grem, vsiljiv nočem biti nikomur.“

Prijel je v roke klobuk in stopil k vratom, kakor da hoče oditi. Toda nanjo to ni napravilo nikakega učinka, dasi je bil trdno uverjen, da jo s tem premaga. To ga je docela razočaralo in s tem silnejšo močjo je zahrepenel po njej. Vendar ga je jezilo, da bi ji moral to pokazati, zato se je izkušal takoj maščevati.

„Ha, ha,“ se je nasmejal zlobno in se povrnil k njej ter jo objel: „Ali si se res že prenasitila moje ljubezni?“

Izvila se mu je z vso silo iz njegovih močnih rok in ga pahnila strani. Bila je vsa rdeča v lica in silno vznemirjena, da se je tresla.

„Vsega mora biti konec, konec za vselej!“ je kriknila z nenavadno odločnostjo, kakršne pri njej Štefan Ribič ni bil vajen. Še nikdar je ni videl take in zdelo se mu je, da ta ženska sploh ni ona Irma, ki je bila v njegovih rokah samo poslušno, nemo orodje, brez moči in volje.

„Prav, prav, le branite se me, milostna, jaz pa moram biti še bolj vsiljiv, kaj ne! In naposled, če zopet padete, omahnete na opolzki poti poštenosti, bo vsaj vest ložja, češ, saj nisem jaz kriva!“

„Vse zaman, tudi to ne izda več, jaz hočem nazaj, jaz se hočem dvigniti, tega življenja ne prenesem več . . . Prosila sem te že pred tremi tedni, da bodi konec, da me pusti v miru, a ti si se le smejal, danes pa sem dovolj močna, da se dvignem.“

Ribič se je zaničljivo smejal, kajti vse njegovo čuvstvovanje in mišljenje je bilo preveč umazano, da bi bil verjel njenim besedam, kaj šele, da je to njen trdni sklep in pa da ga bo imela dovolj moči izvršiti. Zato pa je dejal nejevoljno:

„Nikar ne pridigaj! Kar smo, smo in nazaj ne moremo nikdar več. Škoda zlatega časa.“

A ona je ostala hladna in neizprosna. To pa ga je le še bolj razvnelo in začutil je, da ljubi to žensko prav sedaj še bolj goreče nego kdaj v življenju in da je ne sme izgubiti, ker bi sicer ne mogel živeti. Obšlo ga je neko toplo čuvstvo in iz upornega, kljubujočega lahkoživca je postal hipoma mehak, strasten ljubimec kakor kak osemnajstleten dijak.

„Oprosti, Irma, razžalil sem te in prav je, da me kaznuješ. Zaničuj me, sovraži me, saj to zaslužim, ali dovoli mi, da ostanem tukaj vsaj trenotek v tvoji bližini!“

Njegov glas je bil mehak, topel in oči so se mu vlažno svetlikale.

„Nikar no, lepo te prosim, pusti me v miru! Dovolj je bilo vsega in naposled mora biti konec!“

„Irma, ljubim te, ljubim te in nisem vreden tvoje ljubezni . . .“

„Vem, kako so ljubljene take žene za hrbtom svojih soprogov, vem, o, vse vem in vedela sem tudi poprej, toda moči mi je manjkalo in zato sem navzlic temu padla . . . Sedaj pa hočem, da je konec, da mora biti konec . . . Ljubiš me? Haha, sovražiš me, črtiš in zaničuješ me kakor malovrednico, kakor žensko brez časti, ki se ti dozdeva morda ravno zbok tega nekoliko pikantna, in to je, kar miče . . . Baš to pa mi daje moči, da krenem drugam. Popraviti hočem, kar se bo dalo popraviti, ti pa, če si me kdaj imel rad, če si me kdaj spoštoval, dokler sem bila še poštena, stori mi uslugo in me puščaj v miru!“

Ribiča se je polotilo nezaupanje. Spomnil se je vseh posameznosti razmerja z Irmo in o njenem sklepu se ga je polastil dvom.

„Ej, mene ne preslepiš tako hitro, ljubica! V ženskih stvareh sem imel nekdam bogate izkušnje. Vem, nasitila si se me in moje mesto je zavzel nekdo drugi . . . Naj bo srečen tako dolgo, dokler ga ne pahneš skozi vrata. Toda kar tako se jaz tudi ne dam odstaviti. Preveč trpi pri tem moj ponos in zato se maščujem! . . .“

Jezno je stisnil pesti in jo divje pogledal. Kajti, komaj je pomislil na to, da ima morda ona že drugega ljubimca, se mu je že tudi vse dozdevalo tako resnično, da tudi dvomil ni o tem. In prepričan je bil, da vara sedaj njega za hrbtom prav tako, kakor je varala prej ž njim svojega moža. In kar je bilo umazanega in podlega v njegovem srcu, vse je bruhnilo na dan in ves divji je obsul trepetajočo Irmo z najumazanějšími psovkami . . .

To pa je nanjo le dobro vplivalo. Že se je bala, da je zaman vse njeno premagovanje in samozatajevanje, bala se je, da so zaman vsi dobri sklepi in lepi načrti, toda njegova podivjanost jo je napravila še močnejšo in silnejšo za odpor in že se je čutila rešeno.

Komaj pa se je nekoliko umiril, ga je bilo že tudi sram izbruha svojih strasti. Nevoljen na vse, kar je doživel, in že skoraj ves omoten, je skočil k njej, jo objel vnovič z vso silo, dasi se mu je z nenavadno močjo in silnim odporom branila, jo poljubil na lase, kajti obraz se ji je bilo posrečilo obrniti daleč strani, in hropel z otožnim glasom:

„Ti si moja, Irma, moja vsa in moraš tudi moja ostati! Ali čuješ, moja moraš ostati, za vselej moja in ni je moči, ki te iztrga iz mojih rok!“

Vsa zasopla se je končno izvila iz objema.

„Torej me res ne maraš več . . . nič več . . . in moj trud je ves zastonj? O, toda predno prestaneš biti moja, prej te ubijem, umorim te . . .“

Obraz mu je bil ves zaripel in od silne bolesti se je sesedel na otomano konec postelj.

„O, le ubij me, saj drugega ne zaslužim, toda pusti me ven iz blata! Tukaj ne vzdržim več, gnojnica mi sili že v grlo . . .“

Naslonila se je na otrokovo postelj in v oči so ji stopile solze.

Za hip se mu je zasmilila, solzá ni mogel gledati. Takoj pa se mu je zopet zazdelo, da namerava nemara s solzami kaj posebnega, in vstalo mu je zopet novo upanje.

„Ne bodi no takšna, Irma!“ — je začel iznova z najmehkejšim glasom — „Nikar mi ne jemlji edine tolažbe mojega življenja, nikar me ne goni tja proč, kjer bi mi ne bilo obstanka. Ljubim te in morda res ni prav, da te ljubim, ali sedaj ne morem nič za to, da te ljubim, in zato tudi več ne vprašujem, ali te smem ljubiti ali pa ne.“

„Nikar ne slepi samega sebe! Postani zopet mož . . . Sedaj pa pojdi, utegnil bi kdo priti! In ne pridi nikdar več . . .“

Nekaj hladnega in hkratu resnega je tičalo v glasu, nekaj, kar je izključevalo vsak dvom, in to je tudi živo čutil Ribič in zato mu je pognalo vso kri k srcu, da ga je minila malone vsa zavest.

„Ali navzlic temu bodeš moja, sladka moja malovrednica, in če ne izlepa, pa izgrda.“

Planil je pokoncu kakor vihar in se zagnal proti njej. Ona je prestrašena viknila skoro na ves glas, odskočila do zidu, ali on jo je ujel, jo dvignil v naročje in jo posadil tik sebe na otomano. Napela je vse svoje sile, trgala roke, ga pehala strani, ga suvala z nogami in bila okrog sebe z glavo, da bi ga kam zadela in tako ušla iz njegovega železnega objema. Ali čutila je, da je preslaba proti njegovi moči, in je kriknila na pomoč. To ga je za hip oplasililo, da je vznemirjen dvignil glavo.

„Izpusti me, izpusti me, prosim te, lepo te prosim, kakor se samega Boga prosi, te prosim, izpusti me, izpusti me, pa me umori, če hočeš, samo izpusti me!“

Pohajale so ji moči in glava ji je omahnila na prsi. Tudi Ribič je napustil roke, ali izpustil je ni. Črez nekaj časa jo pa je preobjel črez pas in zdrknil tik nje na kolena in bila ga je zopet sama sladkost in mehkoba.

Pa niti prošnje niti grožnje niso nič izdale, in ko je Irma zopet zadobila nekaj moči, ga je pahnila od sebe daleč proč po sobi, uporabila ugoden trenotek, skočila iz sobe in se zaprla v sprejemnico.

Ta trenotek je postal Ribič popolna bestija. Skočil je za njo in bil z rokami na vrata ter kakor blazen kričal:

„Odpri, odpri, vlačuga, odpri!“

Malo hipov pozneje pa se je zavedel. Pobleдел je v obraz in nepoznan strah mu je šinil v ude.

„Lopov sem, da, jaz sem tisti lopov, le primite me, zaprite me, obesite me! Da, da, jaz sem tisti lopov, tista propalica . . .“

Blebetajoč neko čudno zmes, je naglo odhitel navzdol po stopnicah ven na ulico, na čisti zrak, ker se je bal, da ga bo nekaj zadušilo. Čutil je za vratom dvoje železnih rok, katerima bi rad ušel . . .

Kam naj beži? Kje je na zemlji kotiček, ki bi mu nudil varno zavetišče?

Po mestu je ležala še vedno ona gosta, umazana in vsakojakega smradu prenasočena megla kakor običajno vsako dopoldne, le ulice so postajale bolj prazne in tihe.

Štefan Ribič je drevil po ulici navzdol in njegovi trdi, brzi koraki so odmevali daleč naokrog. Strah ga je bilo teh glasov in zdelo se mu je, da ga nekdo preganja. „Aha, policijska straža je, ki drevi za menoj!“ In da bi ušel roki pravice, je še bolj pospešil korake, tako da je malone dirjal. Ali čim bolj je hitel, tem bolj je nekdo pritiskal za njim, in zdelo se mu je, da ga že nekdo drži za vrat, ki ga brez dvoma zadavi, in da ni nikjer rešitve.

Dušilo ga je in čutil je, kako mu bledí vsled strahu obraz, kako se poglobljajo vanj široke, zevajoče brazde. In bal se je, da ga te brazde ne izdado tudi onim, ki so mu prihajali nasproti; zato se je izogibal vsakemu že od daleč, če je bilo le mogoče. Bežal je v samotne, stranske ulice in drevil naprej, naprej brez cilja in konca, samo naprej, da se le izogne temu, kar je bilo za njim in kar ga je preganjalo.

In zazdelo se mu je, da ne ubeži temu nikdar, pa naj še tako teče, da ga bo preganjalo in lovilo do konca sveta in do konca življenja.

In spričo tega dozdevka se ga je pollaščala malodušnost.

„Čemu pa bežim“ — se je povpraševal — „čemu, če je tako ali tako ves trud zaman? Rešitve ni, nikjer je ni.“

Ali navzlic temu je drevil naprej, vedno naprej, ker ni imel poguma obstati in počakati onega groznega, onega neznanega, dasi je vedel, da ne ubeži temu nikdar.

„V diru naj me dohiti, odzadaj naj me prime, ustavim se pa ne, nikdar ne, zato, ker nimam za to dovolj moči.“

Od daleč je zagledal enega svojih znancev, ki ga je veselo pozdravil.

„Zakaj me zasmehuje ta?“ se je vprašal. „Nikdar mu nisem storil nič žalega. Če že ve, in vem, da ve vse, — zato se je tako smejal — zakaj pa mi ni obrnil hrbta, zakaj mi ni pljunil v obraz?“

Zavil je v drevored. Zdelo se mu je, da je tu bolj na varnem, ne sicer pred onim strašnim, neznanim, ki je drevilo za njim, marveč zato, ker je bilo v drevoredu bolj samotno in prazno in bi ga zatorej ne bilo tako sram, če ga tukaj dohiti ono, kar je šlo za njim.

Vsled utrujenosti ni mogel nog več tako visoko dvigavati in zato jih je vlekel nizko ob tleh, da so podplati škrtali ob rumeni pesek in odpadlo, suho listje, ki je šumelo pošastno za njim.

Pred seboj dvajset korakov je ugledal v megli nerazločne oblike ženskega telesa. Neka dama se je šetala po drevoredu.

„Kdo neki je? Česa išče tod? Morda išče koga, morda svojega ljubimca“ — je pomislil sam pri sebi — in strah se ga je polotil pred njo.

„Sirena je, malovrednica“ — je fantaziral dalje — „in nesreča jo spremlja. Zakaj moram jaz ravno za njo hoditi? Nepoštena in pokvarjena je, kakor so vse, kar jih nosi naša zemlja . . .“

In zazdelo se mu je, da se mu studi, da se mu mora studiti in da je grda še celo pot, po kateri hodi.

In zamižal je od sramu in se obrnil nazaj. Začudil pa se je, ker ni bilo nikogar za njim, in skoro mu je za trenotek vstal pogum.

Pesek pa je škripal pod nogami prav tako pošastno in grozeče kakor poprej in listje je šuštelo in šepetalo kakor v bajkah hudobni duhovi.

Za hrbtom je začutil zopet prejšnjega preganjalca in obšla ga je zona. Z grozo in strahom se mu je napolnilo srce, ozreti se ni upal več nazaj, niti misliti se ni upal več na pot, po kateri je ravnokar hodil.

Drevil je nazaj v mesto.

Megla se je polagoma dvigavala, vedno više in više in redki solnčni žarki so prodirali vedno močnejše skozi njo.

Nekaj trenutkov pozneje je planil Ribič v pisarniške prostore svojega šefa.

Par pisarjev je v prvi sobi dvignilo glave, ga začudeno pogledalo in spoštljivo pozdravilo.

To ga je za hip spravilo k zavesti in prestrašil se je znane okolice.

„Česa pravzaprav tu iščem? Kaj sem hotel tukaj“ — je pomislil, potem pa se naglo obrnil do starejšega pisarja v zadregi:

„Ali je gospod šef že tukaj?“

„Še ne!“ — je odgovoril star, prihuljen možiček, ki se je napol dvignil ves sključen na svojem sedežu in vpri svoje drobne, pasje pokorščine vajene oči v Ribiča.

„Povejte mu, da me ne bo v pisarno, ker, ker — — — ker sem bolan!“

„Že prav, že prav!“

Ribiča je bilo sram pred pogledi starega diurnista, o katerem je mislil, da je že uganil o njem vse, prav vse. Silno se je razburil in najraje bi bil starca na mestu zadavil. Okrenil pa se je naglo in zaloputnil vrata za seboj.

„Domov grem, domov“ — je momljal poluglasno sam sebi po stopnicah in zdirjal s par koraki na ulico.

In napotil se je domov. Strah pa, ki ga je preganjal vse dopoldne, se je le še povečal in pomnožil in strah ga je bilo že tiste ulice, tiste hiše, tiste veže, tistih stopnic, vsega, prav vsega.

„Kaj pa mi je pravzaprav“ — je pomišljal na ulici — „kaj? Kolikrat sem se že vračal domov z grehom v srcu, z lažjo na ustnih, na licu, na obleki, na kretanju, ali bilo mi ni navzlic temu nič. Šel sem, toda bal se nisem ničesar.“

„Bodi, kar mora biti!“ — si je dajal poguma in nervozno stekel v svoje stanovanje.

Žena je imela opravka v kuhinji, on pa je šel kar naprej po hodniku in stopil v sobo. Takoj za njim je prišla ona.

„Zakaj pa si prišel domov? Ali ne pojdeš v pisarno?“

Žena je z napeto pozornostjo pričakovala odgovora, ker je bil njegov prihod nekaj nenavadnega.

On se je obrnil k oknu in je zatrepetal po vsem životu.

„Bolan sem, bolehen!“

Sram in strah ga je bilo laži in čudil se je sam sebi, zakaj ne more več lagati. In zdelo se mu je takoj, da mu tudi ne verjame.

In prav zato ni imel poguma, da bi se obrnil od okna, da bi ji pogledal v oči, da bi ji vrnil za ljubeznivo vprašanje ljubezniv odgovor.

Kar se mu je zdelo zjutraj še prav lahko in čisto naravno, to mu je bilo zdaj popolnoma nemogoče. Čutil pa je na svojem hrbtu vprte poglede svoje žene, ki so s čudovito bistrumnostjo prodirali naenkrat v neznane kraje njegovega srca, ki so bili napolnjeni z blatom.

„Kaj pa ti je pravzaprav? Ali greš v posteljo? Kaj naj storim?“

Njen glas je bil mehak in poln sočutja in Ribičevo srce se je polnilo z neznano otožnostjo. Že je hotel povedati neko laž kakor običajno, ali zazdelo se mu je, da ga je zagrabila za grlo ona neznana sila, ki ga je preganjala ves čas, in je samo nekaj nerazločnega zamrmral.

„Po zdravnika pošljem. Ves bled si in prepadel“ — je dejala žena in se mu približala od strani, da se je lahko naslonila na njegovo roko.

„Ne, ni treba“ — je kriknil vznemirjen — „bolje bo i tako!“

Kaj neki hoče s to sladkobo? Kaj namerava — je pomišljal — in se stresel po vsem životu. Ha, prokleta kača je, sladka in strupena, kakor so vse, in vse naokrog je umazano in otrovano. In domišljal se je, s čim bi jo razžalil, zadel v živo, kakor brez dvoma zasluži.

In odrinil jo je strani z roko brezobzirno in trdo kakor nekaj neprijetnega, malovrednega.

Pogledala ga je začudeno, in njega so ti pogledi zapekli kakor ogenj, dasi jih ni videl, marveč le čutil od strani na svojem obrazu. In zbal se je je neizrečeno.

„Prosim, pusti me samega, morda se nekoliko odpočijem, potem bo morda bolje!“

„Ulezi se vsaj na divan, in odenem te dobro. Mrazi te . . .“

Vsaka besedica ga je zbodla kakor kačji pik in žena se mu je zastudila.

„Skuham ti čaja . . . Prehladil si se gotovo, moj Bog, saj ni čuda pri tem vremenu . . .“

To ga je spravilo v ekstazo.

„Pojdi ven, pusti me samega!“ — je zakričal s surovim glasom in se zleknil na divan.

Pogledala ga je še bolj prestrašena s svojimi vodenomodrimi, dobrodušnimi očmi in dve solzi sta se ji utrnili.

Ribič ju ni videl, ker ji sploh ves čas ni pogledal v oči, ali čutil ju je in skoro se mu je zdelo dobro.

Tak ni bil proti, njej še nikdar. Vendar je to pripisovala na račun njegove bolezni, in navajena ustreči vsakemu njegovemu migljaju, je pokorno odšla v kuhinjo, kjer se je bridko razjokala.

„Nesramnica!“ — je siknil skozi zobe — „kako se zna hliniti, toda mene ne preslepi.“

In iskal je v mislih, kako bi jo še huje ranil.

„V bodoče ne bodem več slep, vse hočem videti, vse vedeti, vsak njen korak bom zasledoval. In kako se mi laže, v obraz se mi laže! Sočutje mi laže, ljubezen mi laže, skrb mi laže. Toda mene ne preslepi, jaz poznam to laž v vsej njeni nagoti. Včasih sem bil slep, lagal sem sam in zato mi je laž slepila oči, sedaj pa je konec! In če sem jaz razkrinkan, zakaj bi se drugi skrivali za laž? In kakor hitro jo iztrgam iz laži, jo tudi ubijem, vse ubijem, tudi sebe ubijem, vse, prav vse, kar je bilo plod laži, kar je bilo v laži in okrog nje in tudi laž samo ubijem!“

Skozi napol zastrto okno se je prikradlo v sobo par solnčnih žarkov, ki so zvedavo iztikali po sobi in odskakovali s pohištva na pohištvo.

„Lep je dan“ — je zamrmral polglasno — „in škoda ga je, da ga uživa toliko pokvarjenih, malovrednih ljudi, ki omadežujejo to lepo zemljo s svojimi umazanimi mislimi in dejanji. Ali jaz se izkopljem iz te gnojnice, jaz se očistim in umijem in zopet bom lep in čist in tudi okrog mene bo vse lepo in jasno.“

In ko je na to pomislil, se mu je za hip razjasnilo čelo in zagledal se je nekam v daljavo. Zazdelo pa se mu je, da se tam daleč v tisti daljavi že uresničuje to, da se dvigava in dvigava ter da se počuti ložjega, rešenega.

Lepo se mu je zdelo in globoko je zdihnil. Nekaj ga je zapeklo kakor kes. „Ženi sem storil krivico, veliko krivico in pomazal sem jo s svojimi mislimi. Če le mislim nanjo, pa jo že oblatim in vse oblatim, česar koli se spomnim.“

Naslonil se je vznak in zakril si oči z roko, da bi ne videl belega dne, da bi ne videl življenja.

„O, dvignem se, prav gotovo se dvignem, zakaj pa naj bi vedno taval po blatu! In vsi se dvignemo, vsi, prav vsi, tudi Irma se dvigne.“

In s strahom, ki mu je krčil srce, se je vprašal: „Irma se tudi dvigne? Irma tudi? Kdo pravi to?“

Pri tem se mu je iznova zavrtelo v glavi. Malodušnost, dvom nad samim seboj in vsem svetom, ga je napolnil. Planil je k oknu.

„Nihče se ne dvigne, nihče! Rojeni smo, da končamo v gnojnici, in čemu bi se izneverili svojemu poklicu. Vsak poskus, otresti se blata, je zaman, brezuspešen, ker je tako usojeno, in če se tudi stokrat dvignem, padem zopet stokrat nazaj, a tem globoče, in škoda je torej za ves trud.“

Triletni sinček Stanko je prišel v sobo, ker mu je mamica v kuhinji povedala, da je papa bolan.

„Papa, bolan, les bolan?“

„Res, res, bolan! — Sram me bodi, še temu se lažem. Moj Bog!“

Deček je stekel k njemu in se ga oklenil okrog kolen. Ribič se je zdrznil.

„Česa hočeš tukaj, kaj bi rad?“

„Tukaj bom, papa, pli tebi bom!“

Ribič se mu je umaknil.

„Beži strani, pojdi proč, tukaj se umažeš, škoda je tvoje čiste obleke, belih rok!“

Deček se je začudil in ga neverno pogledal

„Ne lažem se ne. Moj Bog, še ta mi ne verjame! Res se umažeš in škoda bi te bilo!“

In v srcu se mu je naselil zopet nepopisen strah, da ne bi pomazal svojega lastnega otroka.

„Sicer sem ga pa že itak dovolj pomazal“ — je pomišljal dalje — „in čas je, da ga rešim blata.“ Zazdelo se mu je, da se je ono zlo, ki ga je prej drevilo po ulicah, sedaj naselilo v sobi, da se je dvignilo nad njega, da preti vsak trenotek pasti z vso velikanško težo na njega in ga streti, kakor je zaslužil.

In od silnega strahu se mu je v neznanski boli skrčilo srce in svojih oči se ni upal dvigniti navzgor pod strop, kjer je čakalo ono grozeče, strašno zlo ugodnega trenotka. Zdelo se mu je, da se že spušča čisto nanj, da je že prav blizu, in že je iztegnil roko, da bi ga vsaj še za trenotek odrinil od sebe, a malo pozneje se mu je zdelo, da se zopet samo odmiče in da ga hoče tako prav počasi mučiti, mučiti do smrti.

In nepopisen strah se mu je vsesal v dušo.

„Morda je pa vendar le še kaj upanja, da ubežim tej grozni smrti. Toda kje, kje neki?“

„Povsod vse zaprto, tema, noč . . .“

In planil je do suknje, se pokrila s klobukom in odhitel ven po hodniku.

„Kam pa greš?“ — je vprašala ona iz kuhinje za njim.

„Ven, na zrak, morda mi bo bolje, in k zdravniku!“

Ko je prišel na ulico, je ponavljala sam sebi: „Da, k zdravniku in ne povrnem se, dokler ne ozdravim!“

In z nenavadno naglimi koraki je hitel po mestnih ulicah v predmestje in od tam ven na plano.

„Kako je toplo solnce“ — je zdihnil; „ah, kaj, nič ni toplo, tudi solnce se laže“ — si je zatrjeval takoj nato v duhu.

Blizu kolodvora je srečal svojega prijatelja dr. Ivana Podboja, ki se je vračal v mesto.

„Servus, prijatelj, kam pa tako naglo?“

Ribiču se je stemnilo pred očmi in mislil je, da omahne. „O, če me ubije . . . da bi me le vsaj, takoj naj bi me!“ V silni zadregi pa je komaj odgovoril:

„Na izprehod grem malo, bolehen sem!“

Dr. Podboj ga je sočutno pogledal v obraz in Ribič je zatrepetal.

„Slab si videti, prijatelj, slab. Čuvaj se, da se ne prehladiš!“ In potrepal ga je prijateljsko po rami.

„Kje pa si bil, kje?“ — je zajeceljal v smrtni zadregi Ribič.

„Na Gorenjskem, pri sodišču sem imel neko zastopanje“ . . .

„Da, da, res. Saj si mi sinoči sam pravil v kavarni, da pojdeš tja nekam.“

Ribič je stopil par korakov naprej.

„Pa se kmalu kaj pozdravi! Na svidenje! Obišči me kaj!“

Ribič je hitel ven iz mesta. Zdelo se mu je, da gleda Podboj za njim in da mu ti pogledi vežejo noge, da ne more dovolj hitro bežati. Malo pozneje se mu je že dozdevalo, da se je spustil Podboj za njim, pa je še bolj pospešil korake. Pričela se je dirka in razdalja med njima je postajala čimdalje manjša. Ribiču je pohajala sapa in mislil je, da ga zaduši. Tudi noge so mu začele postajati čimdalje težje, začel se je opotekati in polastila se ga je neznanska bojazen.

„Oh, nikdar mu ne utečem, ves napor je zaman!“ je zastokal z boleznim glasom in se spustil preko polja kar na stran s ceste.

Po polju pa je bila pot še mnogo težavnejša nego po gladki cesti. In zdelo se mu je, da mu je Podboj že čisto za petami, slišal je že čisto natanko njegov prijazni, dobrodušni glas, čul je dobe-

sedno, kako mu je klical: „Pozdravi se, prijatelj, pozdravi se!“ In mislil je, da že izteza svojo prijateljsko desnico, da ga potrepnja po rami, njega, svojega najboljšega prijatelja.

Ustrašil se je, doslej nepoznana bojazen ga je drevila naprej, le naprej.

„Kaj bi se mi lagal“ — je pomislil v smrtnem strahu — „zakaj me tako ljubeznivo kliče vedno za prijatelja? Če ima kaj z menoj, naj kar takoj obračuniva.“

Ali navzlic temu je bežal naprej in nazaj se ni upal ozreti. Visoka trava se mu je opletala okrog nog in to je še bolj oviralo njegov beg. Od silnega napora je bil ves razvnet in rdeč v lica in prsi so se mu visoko dvigale.

Naposled pa se je spotaknil in padel.

„Ne morem več bežati, tu me imaš!“

Njegov strahu polni glas je odmeval daleč preko prostranega polja. Nikjer ni bilo videti žive duše, le v daljavi je samevalo mesto, nad njim pa se je plazil dim v svojem sivem plašču.

„Čemu pa bežim?“ — se je vprašal Ribič in krenil nazaj na cesto.

Srečal je mlado kmetsko dekle, ki je hitelo s košem obleke na glavi v mesto služiti. Stopalo je trdo, samosvestno in gledalo s čistimi, svetlimi očmi predse v daljavo, tja, kamor je šla. Oči so bile čiste in lepe, lepe kakor nada, ki je gorela v njih in ki je bežala pred njimi.

Ribič se je strme ozrl v ono stran, kamor je gledalo dekle s svojimi lepimi očmi, a videl ni ničesar lepega, le pusto, v umazan dim zavito mesto je ležalo pred njim v dolgočasni daljavi.

„Le pojdi!“ — je zašepetal za njo — „Tudi ti utoneš v tisti gnojnici, in lepih oči ne bo več in tudi tiste lepe nade ne bo več, ki je v njih. Odločeno nam je, da končamo v blatu!“

Obstal je za trenotek na cesti in se zamislil. V tem hipu se je rodil v njem trden sklep: „Jaz grem ven iz tega blata in umijem se.“

Obrnil se je na široko planjavo, ki je ležala pred njim v svoji neskončni dolgočasnosti. Nikjer je ni bilo konca in nobena pot na njej ni imela cilja.

Navzlic temu pa je stopal po poti brez cilja, kajti cilj njegove poti je bil pravzaprav to, da ubeži temu, kar je bilo za njim in kar ga je hotelo nazaj.

„Rešim se, rešim se, moj sklep je storjen“ — si je šepetal oveseljen, zraven pa se je vendar bal, da ne omahne, da ne pade. Spomnil se je pripovedke iz starega testameta, in tudi on se je bal pogledati nazaj proti mestu, boječ se, da ne bi okamenel, obstal na mestu. In če je le samo zdaleka pomislil na to, ga je obšla zona, zatrepetal je po vsem telesu in stopal je hitreje po neznani poti, po poti brez konca in kraja.

Zdelo se mu je, da visi velika planjava nekoliko navzdol, in zato je tudi laže hodil. Koraki so se mu zdeli večji in tudi mnogo lažji. In čim bolj je hodil, tem bolj se mu je mudilo.

Bližal se je večer in legale so megle, se zgrinjale na kupe, a se zopet dvigale in redile.

Ribič je šel neprestano naprej, njegov sklep je bil trden.

Bližala se je noč, temna in strašna, po vzduhu je priplavalo nekaj groznega. Ribič se tega ni bal več in je stopal pogumno za svojim ciljem.

Polaščevala se ga je trudnost in život mu je zlezel v dve gubi. Ali navzlic temu je z novimi močmi rinil naprej.

Planjava je visela čimdalje bolj navpik in zdelo se mu je včasi, da gre po bregu navzdol, vedno navzdol, nekam v globino. Tla so mu postajala pod nogami vlažna in prepričan je bil, da je zašel v močvirje.

To ga je potrjevalo v prepričanju, da bo kmalu na cilju. Objela ga je temna noč, on pa je stopal kar naravnost in se čimdalje globoče vdiral v močvirno blato. Včasi je le s težavo izvlekel nogo iz mastne ilovice in utrujenost ga je vedno bolj tlačila.

„Truden sem in morda opešam sredi pota“ — je zdihnil žalostno in poskušal sestiti, da bi se nekoliko odpočil.

Obleka je bila vsa blatna, in česarkoli se je dotaknil, je bilo vse blatno, grdo, umazano in strah ga je bilo tega blata, ker se je bal, da ne bi v njem ostal.

Spomnil se je Irme in zdrznil se je od strahu. In ustrašil se je te misli, da se je hipoma dvignil in zdirjal dalje.

„Kaj če to blato!“ — je tolažil samega sebe. „Kmalu dospem do reke in tam se umijem, operem in nič več ne bom ne grd in ne blaten.“

Med visokim bičkom si je le s težavo delal pot in noge je komaj vlačil iz močvirja.

Zdelo se mu je, da se je nekje v bližini oglasil Stanko, in sesedel se je na mokra, blatna tla. In boječ se, da ne bi obstal,

da ne bi opešal sredi močvirja in blata, se je naglo dvignil in hitel dalje.

Na uho mu je dospelo poigravanje valov bližnje reke, v daljavi pa je šumel slap.

„Kmalu bom iz močvirja in v reki se umijem in nič več ne bom blaten“ — je kriknil oveseljen in zdelo se mu je, da je že skoro napol očiščen in umit.

Postal je za trenotek in poslušal. Jezno pa je potem stopal dalje. „Kaj se neki motim! Ničesar nisem slišal, nikogar ni v obližju.“

Dospel je na breg velike reke.

„Kdo me neki kliče?“ — je jezno vprašal v temo in se obrnil nazaj.

Nič glasu, le valovi so se poigrali, se objemali drug z drugim ter se topli in lasali.

Ribič se je stresnil. „Čemu se obračam nazaj? Kaj se bom bal vode, ki me očisti blata, ki me reši močvirja?“

Postal je še trenotek, potem pa se je zopet naglo obrnil k vodi in šel z naglimi koraki proti prostrani, globoki reki.

In vrnil se ni nikdar, nikdar več . . .

V tujini.

Oj, dekle ti nemilostno, prekrasno,
ki zapeljalo si me s črnimi očmi,
nocoj zaspal sem v mislih nate kasno
in sanjal čudne sanje, da umrla si . . .

No, iz tujine nisem mogel priti,
da dam na hladne ustne ti poljub v slovó;
kar se v življenju smelo ni zgoditi,
to bilo še po smrti je zabranjeno.

Po dolgem času pridem v rodne kraje,
samo priroda sina svojega spozna
in v njem budi spomine vse najslaje
iz dni, ko vedno v mislih si mi ti bilà.

Petruška.